

20-May, 2025-yil

## NOSHIRLAR, MUALLIFLAR VA JAMOATCHILIK BILAN HAMKORLIKDA FONDNI YANGILASH

*Fondlarni to'ldirish, saqlash va ularga ishlov berish xizmati raxbari*

**Sotvoldiyeva Xuriyatxon**

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada axborot-resurs markazlari va kutubxonalar fondini zamon talablari asosida muntazam yangilash jarayonida nashrlar, ijodkor mualliflar hamda jamoatchilik bilan ko'p qatlamli va o'zaro manfaatli hamkorlikning nazariy-amaliy asoslari yoritiladi. Tadqiqotda fondni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari, chegirmali shartnomalar va homiylik mexanizmlari, tematik buyurtmalar orqali eksklyuziv nashrlar tayyorlash, “kitob hadya qil” kabi jamoatchilik aksiyalarining samaradorligi tahlil qilinadi. Shu bilan birga, elektron platformalar va raqamli kontent almashuvi vositasida fondni boyitish istiqbollari namoyon etilib, kutubxonaning ijtimoiy-ma'naviy missiyasi va bilim infratuzilmasidagi o'rni ilmiy asosda ochib beriladi.

**Kalit so'zlar:** kutubxona fondi, axborot-resurs markazi, nashirlik uyi, mualliflik hamkorligi, jamoatchilik ishtiroki, chegirmali nashrlar, homiylik, raqamli kontent, eksklyuziv adabiyotlar, fondni rivojlantirish strategiyasi.

### KIRISH

XXI asrda axborotga bo'lgan ehtiyoj misli ko'rilmagan darajada ortib borayotgan bir davrda kutubxonalar va axborot-resurs markazlari ilg'or bilim manbai, ma'naviy-ma'rifiy markaz sifatida o'z funksiyalarini yangicha mazmunda bajarmoqda. Shu bois, fondning mazmunan boy, tematik jihatdan xilma-xil, dolzarb va raqamlashtirilgan shaklda muntazam yangilanib borishi asosiy talab sifatida e'tirof etiladi. Fondni zamonaviylashtirish esa mustaqil harakat emas, balki keng qamrovli ijtimoiy va ilmiy hamkorlik samarasi bo'lishi zarur. Ayniqsa, nashrlar, mualliflar va jamoatchilik bilan strategik aloqalarni yo'lga qo'yish bu boradagi asosiy mexanizm bo'lib xizmat qiladi.

Nashrlar kutubxona fondining asosiy ta'minotchilaridan biri hisoblanib, ular bilan mustahkam, tizimli va o'zaro manfaatli aloqa o'rnatish fondni mazmunan boyitishda muhim rol o'ynaydi. Nashirlik uylari bilan quyidagi yo'nalishlarda hamkorlik samarali natija beradi:

Nashrlar tomonidan yangi chop etilgan adabiyotlar to'g'risidagi ma'lumotlarni tezkor tarzda olish kutubxona fondining zamon bilan hamnafas bo'lishini ta'minlaydi. Bu jarayonda elektron kataloglar, axborot byulletenlari va nashirlik portallari bilan integratsiyalashgan tizimlar muhim ahamiyatga ega.

Axborot-resurs markazlari nashrlar bilan alohida kelishuvlar asosida adabiyotlarni chegirma asosida xarid qilishi, ayrim holatlarda esa grant yoki subsidiyalar asosida bepul nashrlarga ega bo'lishi mumkin.

Kutubxonaning auditoriyasiga mos, sohaga yo'naltirilgan maxsus adabiyotlarni nashrlarga buyurtma asosida nashr ettirish orqali fondni boyitish mumkin. Bu ilmiy-texnik, tibbiyot, pedagogika, san'at va boshqa yo'nalishlarda dolzarb ahamiyat kasb etadi.

20-May, 2025-yil

Ijodkor mualliflar — fond tarkibining mazmuniy asosini yaratadigan, o‘z ilmiy yoki badiiy mehnat mahsulini jamiyat ixtiyoriga taqdim etuvchi kuchli sub’yektlardir. Ular bilan olib boriladigan quyidagi shakldagi hamkorliklar fondni rivojlantirishda katta ijobiy o‘zgarishlar keltirib chiqaradi:

Mualliflar o‘z monografiya, darslik, o‘quv qo‘llanma yoki badiiy asarlarini kutubxonaga sovg‘a tariqasida topshirish orqali fond boyligiga hissa qo‘shadi. Ko‘plab yozuvchilar, olimlar va ilmiy xodimlar bu ishni ijtimoiy mas’uliyat sifatida qabul qilmoqda.

Taqdimotlar kutubxona va foydalanuvchi o‘rtasida “tirik muloqot” muhitini shakllantiradi. Shu orqali foydalanuvchilarning adabiyotga bo‘lgan munosabati mustahkamlanadi, muallif esa o‘z ijodiy faoliyatini yo‘naltirishda fikr-mulohazalarni inobatga oladi.

Kutubxona va mualliflar hamkorligida amalga oshiriladigan risolalar, ilmiy maqolalar to‘plami, bibliografik ko‘rsatkichlar kabi nashrlar fondga noyob adabiyotlarni kiritadi.

Kutubxona va fond faoliyati bevosita jamoatchilik — ya’ni foydalanuvchilar, ota-onalar, homiyar, nodavlat tashkilotlar va mahalliy kengashlar bilan bog‘liq. Ularning ishtiroki fondni shakllantirishda quyidagi ko‘rinishlarda ifodalanadi:

Foydalanuvchilarning kitobga bo‘lgan talabi, ilmiy izlanish yo‘nalishlari asosida shakllantirilgan so‘rovnomalar fond yangilanishining asosiy yo‘nalishini aniqlashda muhim rol o‘ynaydi.

“Kitob hadya qil” kabi ijtimoiy loyihalar orqali fondga sovg‘a adabiyotlar yig‘ish: Bunday tadbirlar aholi o‘rtasida kitob o‘qishga qiziqishni oshiradi, kutubxona faoliyatining ijtimoiy o‘rni va ishonchini mustahkamlaydi.

#### Xulosa

Fondni yangilash – bu yagona tashkilot ichidagi faoliyat emas, balki nashirlik sektori, mualliflik jamiyati va ijtimoiy hamjamiyat bilan o‘zaro integratsiyalashgan, uzoq muddatli hamkorlik tizimini talab etadigan muhim strategik jarayondir. Har bir hamkorlik sub’yekti o‘z imkoniyati, salohiyati va tashabbusi orqali fondni zamonaviylashtirishga o‘z hissasini qo‘shadi. Nashrlar — zamonaviy adabiyotlar oqimini ta’minlasa, mualliflar — sifatli kontentni yaratadi, jamoatchilik esa bu fondan foydalanuvchi sifatida uning shakllanishida faol ishtirok etadi. Axborot texnologiyalari sharoitida ushbu hamkorlikni yanada takomillashtirish, raqamli kontent almashuvi va elektron platformalar orqali fond boyligini kengaytirish istiqbollari katta.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:**

1.O‘zbekiston Milliy Kutubxonasi (2024). O‘zbekiston kutubxona fondlarini boyitishning zamonaviy yo‘llari. Toshkent: “Akad. nashr”.

2.Kadirova, M. (2023). “Kutubxona ishida nashrlar bilan hamkorlikni takomillashtirish.” Kitob dunyosi ilmiy-amaliy jurnali.

3.Xasanov, A. (2022). Axborot-resurs markazlari faoliyatining huquqiy-me’yoriy asoslari. Toshkent: “Adabiyot”.

4.Azizov, S. (2024). “Raqamli kontent va kutubxona fondlarini integratsiyalash.” Axborot texnologiyalari va kutubxona ishi konferensiyasi materiallari.